

Правовий механізм публічних закупівель в оборонній сфері України

*Гулак Олена Василівна¹, Артеменко Олена Вікторівна²,
Світличний Олександр Петрович³*

Опубліковано	Секція	УДК
10.03.2023	Право	342.924

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7739425>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті акцентовано на значущості належного забезпечення процесів публічних й оборонних закупівель в умовах воєнного стану. Визначено інституційну основу сфери закупівель. Наголошено на важливості врахування міжнародного досвіду та прагнення забезпечити відповідність національного законодавства законодавству ЄС. Зазначено необхідність дотримання у практиці проведення публічних закупівель основоположних принципів та безпекових обмежень воєнного стану. Проаналізовано останні новели в законодавчій регламентації публічних й оборонних закупівель. Розглянуто зміни у градації основних критеріїв класифікації процесів публічних закупівель.

Ключові слова: публічні закупівлі, правове регулювання, оборонні закупівлі, публічний контроль, моніторинг, електронна система.

The legal mechanism of public procurement in the defense sector of Ukraine

Annotation. The article emphasizes the importance of proper provision of public and defense procurement processes for the state's image at the international level and its place in international rankings; the importance of the sphere of procurement for the functioning of the sphere of national security and defense and ensuring the stability and defense capability of the state; to minimize and manifestation corruption.

The purpose of the article is to study the current mechanism of state regulation of public procurement, in particular in the field of defense, analysis of procedures during martial law and development of proposals for improvement. The validity of the theoretical claims, their liability of the results are ensured by the use of a set of philosophical, general and special scientific method applied in legal research, the dialectical method, analysis and synthesis, systematisation and scientific abstraction.

¹ доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного та фінансового права, Національний університет біоресурсів і природокористування України, <https://orcid.org/0000-0001-9004-0185>

² професор, кандидат юридичних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 03041, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2041-8925>

³ доктор юридичних наук, професор, Національний університет Біоресурсів і Природокористування України, 03041, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0485-3804>, <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218906873>, <https://publons.com/researcher/4277176/oleksandr-svetlychny/>

Attention is focused on the fact that in the practice of conducting public procurement under martial law, a combination of generally accepted principle and restriction of physical, economic, and inform national security requirements is necessary. Public procurement can be characterized as a set of actions, practical methods and techniques aimed at purchasing products, works and services. The latest innovations in the legislative base of public and defense procurement are analyzed. Changes in the gradation of the main criteria for the classification of public procurement processes are considered.

In order to take into account the peculiarities of the modern period, which is characterized by the receipt of military-technical assistance for the Armed Forces of Ukraine from associate states and the implementation of the Law of Ukraine "On Defense Procurement", there is a need to create conditions for mutual recognition of state quality assurance.

The analysis of the current legislation made it possible to identify shortcomings and propose improvements to certain provisions so as to point out flaws or directions for further development in the field of legislative and regulatory support for public procurement.

Keywords: public procurement, regulation, defense procurement, control, monitoring, electronic system.

Вступ

Потреба подальшого удосконалення процедур, методів та інструментів регулювання сфери публічних закупівель обумовлена значущістю цієї галузі для іміджу держави на міжнародному рівні та її місця в міжнародних рейтингах; важливістю сфери закупівель для функціонування галузі безпеки й оборони та забезпечення стійкості й обороноздатності держави; потребою мінімізації та попередження корупційних проявів.

Історичний розвиток сфери публічних закупівель обумовив значні особливості процедур, нечіткість проблематики контролю над державним оборонним замовленням та його закритість для суспільства, відставання від розвинених країн у дотриманні загальних принципів публічних закупівель.

Тож сфера публічних закупівель потребує аналізу на законодавчому та науковому рівнях, особливо це стосується галузі безпеки й оборони через появу нових загроз, що зумовили значні обмеження.

Широке коло актуальних проблем державної політики у сфері оборони були предметом дослідження експертів, зокрема В. Бадрака, В. Бегми, І. Борохвостова, В. Горбуліна, І.Ткача [1], І. Чепкова, В. Шемаєва. Водночас трансформації правових інституційних та функціональних елементів у відповідь на зміни соціокультурного простору вивчав І.Паризький [2]. Експерти П.Горінов та К.Меренюк [3] простежили особливості українського правознавства, що регулюють відносини в системі військового та військово-цивільного права, а також проблеми теоретичного пізнання й аналізу розвитку військового права в зарубіжних країнах. А наукові дослідження з нормативно-правового забезпечення сфери закупівель проводили: О. Зайцев [4], В. Кравчук, К. Крищенко, В. Ладиченко, В. Малолітнева, Т. Масленникова, Р. Мельниченко, Ю. Оврамець [5], А. Олефір, М. Остапюк, Я. Петруненко, Ю. Пивовар, Г. Пінькас. Зокрема правовий та адміністративний механізми формування та реалізації державної політики у сфері контролю за обігом зброї розробляв А. Захарчук [6]. Систему відносин в оборонній сфері вивчала О. Голота [7], що стало основою подальшого вивчення низки складових організаційно-економічного механізму функціонування системи державних оборонних закупівель України. Проте нині внаслідок ухвалення законодавчих новацій щодо публічних закупівель в оборонній сфері актуалізувалася потреба з комплексного дослідження зазначеної проблеми.

Метою статті є дослідження наявного механізму державного регулювання публічних закупівель, зокрема у сфері оборони, аналіз проведення процедур під час воєнного стану та розроблення відповідних пропозицій з удосконалення законодавства.

Результати

У період дії воєнного стану підвищується значущість належного забезпечення процесів оборонних закупівель, оскільки державні витрати на оборону є пріоритетними і нині зросли до 50 % від усіх бюджетних видатків. Це не зменшує потреби дотримуватися загальних принципів проведення публічних закупівель: відкритості та прозорості, максимальної економії, ефективності, недискримінації учасників та конкурентності. Натомість варто враховувати фізичні, економічні й інформаційні безпекові вимоги, а саме: дотримання захищеності замовників від воєнних загроз, забезпечення спрощення проведення публічних закупівель за рахунок скорочення строків проведення процедури закупівлі та спрощення вимог до учасників процедури (зменшення кількості документів, потрібних замовнику від учасників процедури закупівлі), приховування чутливої інформації, результативність процесу закупівель й ефективність використання коштів, насамперед через залучення до тендерів вітчизняних підприємців і забезпечення розвитку внутрішнього ринку, стійкості й обороноздатності.

Нині правова база публічних закупівель містить нормативно-правові та законодавчі акти, що охоплюють всі сторони процесу, однак вони є рамковими, тобто такими, що встановлюють «правила гри та поведінки» для основних учасників ринку, але не забезпечують системного охоплення і не впливають на ефективність процесу й правозастосування в умовах невизначеності військового часу. Потреба прозорості проведення процедур, постійний контроль і ефективний моніторинг є ключовими ланками функціонування публічних закупівель на антикорупційній основі та відповідно до найкращих міжнародних практик.

Цілком погоджуємося із твердженням Ю.Оврамець[5, с.186] про синонімічність термінів «публічні закупівлі» та «державні закупівлі» за змістовним навантаженням. Але вважаємо, що запропоноване нею поняття «публічні закупівлі» розглядати як «інститут адміністративного права, що визначає процес реалізації державного замовлення, який полягає в придбанні державними замовниками товарів, робіт, послуг за найбільш вигідними ринковими умовами з метою задоволення публічного інтересу (суспільних потреб)» не можна, адже в основі закупівлі лежить процес придбання, здобування у власність. Навіть в оборонній сфері не всі закупівлі проходять через процедуру державного оборонного замовлення. Отже, охарактеризувати публічні закупівлі можна як сукупність дій, практичних методів та прийомів, спрямованих на придбання товарів, робіт і послуг. Основні типи та види процедур закупівель включають: неконкурентні закупівлі з можливістю проведення переговорної процедури й звітування про укладений договір та конкурентні з допороговими і надпороговими закупівлями і різними видами процедур.

Закон України «Про публічні закупівлі» визначає правові й економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад[8]. Відповідно до частини четвертої статті 3 Закону відносини, пов'язані із сферою публічних закупівель, регулюються виключно цим Законом, крім винятків, встановлених цим Законом. Тож 10.09.2022 набув чинності Закон України № 2526-IX від 16.08.2022 «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законодавчих актів України щодо здійснення оборонних та публічних закупівель на період дії правового режиму

воєнного стану” [9], метою якого є забезпечення оперативного здійснення оборонних і публічних закупівель для належного забезпечення потреб, пов’язаних з обороною і виконанням завдань держави в період повномасштабної війни. Пізніше розділ X “Прикінцеві та перехідні положення” доповнено пунктом 3-7, яким встановлено, що на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених цим Законом, визначаються Кабінетом Міністрів України із забезпеченням захищеності таких замовників від воєнних загроз. Водночас є чинною Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 169 “Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану” (зі змінами). Згідно із Законом [8] договори про закупівлю, державні контракти, укладені до набрання чинності цього Закону, діють до їх повного виконання відповідно до умов, на яких вони були укладені, або до розторгнення. Водночас у розділі X “Прикінцеві та перехідні положення” Закону встановлено, що на період дії правового режиму воєнного стану в Україні в разі здійснення замовником закупівлі без використання електронної системи закупівель, якщо вартість закупівлі від 50 тисяч гривень, замовник оприлюднює в електронній системі закупівель звіт щодо договору про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель, протягом 10 робочих днів з дня укладення такого договору. Замовники можуть не публікувати інформацію про своє місцезнаходження та / або місцезнаходження постачальників (виконавців робіт і надавачів послуг), та / або місце постачання товарів, виконання робіт чи надання послуг, якщо поширення такої інформації становить небезпеку для замовника та / або постачальників (виконавців робіт і надавачів послуг). До особливостей здійснення публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану відноситься накладання зобов’язань на замовника здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до зазначеного Закону з урахуванням особливостей, якими передбачено можливість планування закупівлі за наявною потребою, а також права ділити предмет закупівлі на частини з метою уникнення проведення процедури закупівлі за допомогою відкритих торгів / використання електронного каталогу.

Соціально-економічні, політичні й інші зміни із часу ухвалення Закону «Про публічні закупівлі» зумовили значну кількість уже прийнятих уточнень і поправок до нього. Проте ми вважаємо за доцільне переглянути пороги публічних закупівель і прив’язати їх до цін виробників промислової продукції та споживчих товарів і відповідним коригуванням один раз на рік. До того ж національні інтереси розвитку внутрішнього ринку вимагають розширення сфер застосування норм Закону «Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості [9] через розширення переліку товарів, що є предметом закупівлі, з підтвердженим ступенем локалізації виробництва, й охоплення ним не тільки певної машинобудівної продукції, а й інших товарів переробної промисловості, що масово закуповуються, наприклад продукції легкої промисловості.

На час воєнного стану для спрощення, пришвидшення, забезпечення та підвищення ефективності законодавчо закріплені такі особливості закупівель: проходження конкурентних закупівель на відкритих торгах та в ProzorroMarket, механізм оскарження для захисту прав бізнесу, перелік підстав для укладання прямих договорів для поточних й оборонних потреб, можливість приховувати чутливу інформацію, заборона на торгівлю з компаніями, пов’язаними з країнами-агресорами, мінімальний набір процедур і єдині правила для здійснення закупівель, скорочені строки процедур, використання Prozorro Market без обмежень по вартості, відсутність

обмежень щодо мінімальної кількості учасників для проведення відкритих торгів, відсутність обмеження в підвищенні ціни в разі обґрунтованого коливання цін.

Закон [10] визначає порогові суми закупівель щодо видів товарів, робіт і послуг: для здійснення закупівель товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту), вартість яких є меншою ніж 100 тисяч гривень, послуг з поточного ремонту, вартість яких є меншою ніж 200 тисяч гривень, робіт, вартість яких є меншою ніж 1,5 мільйона гривень, замовники яких можуть використовувати електронну систему закупівель відповідно до умов, визначених адміністратором електронної системи закупівель, зокрема й електронний каталог для закупівлі товарів.

Відповідно до підпункту 6 пункту 13 [10] придбання замовниками товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту), вартість яких становить або перевищує 100 тисяч гривень, послуг з поточного ремонту, вартість яких становить або перевищує 200 тисяч гривень, робіт, вартість яких становить або перевищує 1,5 мільйона гривень, може здійснюватися без застосування відкритих торгів та / або електронного каталогу для закупівлі товару в разі, коли відмінено відкриті торги через відсутність учасника процедури закупівлі (учасників процедури закупівлі), зокрема за лотом.

Останніми нововведеннями Кабінету Міністрів України запроваджені зміни до Постанови [10], якою затверджені особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом "Про публічні закупівлі", на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування":

- відхилення пропозицій постачальників товарів російського та білоруського походження, а також компаній, у яких понад 10 % акцій належить громадянам РФ та / або Білорусі;
- скорочення переліку винятків, коли дозволяється укласти прямі договори без тендера, із вимогою оприлюднювати більше інформації про прямі закупівлі;
- розширення переліку випадків обов'язкового використання Prozorro;
- передбачено, що умовами опублікування замовниками протягом 10 днів звіту про виконання договору про закупівлю в електронній системі закупівель є сума понад 50 тисяч гривень;
- уточнено, яку інформацію щодо назв і місцезнаходження замовники можуть не публікувати в річних планах закупівель та в оголошенні про торги вразі, якщо така інформація загрожує безпеці;
- зобов'язано публікувати тексти договорів та додатки до них у разі закупівель без застосування Prozorro, але при цьому дозволено приховати чутливу інформацію про постачальника, адресу постачання, якщо така інформація загрожує безпеці.

Підзаконним актом є новий Наказ № 25 ДП «Прозорро» від 20.10.2022 щодо затвердження Інструкції про порядок використання електронної системи закупівель у разі здійснення допорогових закупівель [11]. Нині звітувати про закупівлю до 50 тисяч гривень не потрібно, але під час складання плану такі закупівлі зазначати треба, відносячи їх до «закупівель без використання електронної системи». Замовник має право під час здійснення закупівель до зазначених сум підписувати прямий договір з використанням електронної системи або без неї відповідно до Інструкції [11] і застосувати електронний каталог для закупівлі товарів відповідно до Порядку формування та використання електронного каталогу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.09.2020 № 822. Проте не передбачено можливості для укладання прямого договору в разі, якщо не відбулася спрощена закупівля. Також є виняток, коли можливе придбання товарів, послуг, робіт вартістю, вище встановлених порогових меж, через укладення договору про закупівлю без застосування відкритих торгів та / або електронного каталогу, а саме при закупівлі природного газу за рахунок

видатків, передбачених за бюджетною програмою «Придбання природного газу для проходження опалювального сезону 2022–2023 років».

На якість і наповнення нормативно-правової бази закупівель у сфері оборони впливає перманентна трансформація цього сектора, що зумовлює відсутність належних практик і процедур регулювання відносин та захисту прав в умовах воєнного стану і швидких соціально-економічних змін. Як вказують дослідники, Україна щодо проведення публічних закупівель спирається на міжнародний досвід та прагне забезпечити відповідність національного законодавства законодавству ЄС [13]. Проблема приведення системи оборонних закупівель до сучасних вимог ринкової економіки та для гармонізації законодавства України з оборонних закупівель із положеннями Директиви 2009/81/ЄС [14] залишається надалі стратегічною ціллю і потребує підготовки пакета підзаконних актів для імплементації Закону України «Про оборонні закупівлі» [15].

У сфері оборони замовниками певної частини продукції і послуг є 16 «силових структур» та підприємства й установи оборонно-промислового комплексу, тож закупівлі оборонної продукції і послуг становлять державну таємницю, здійснюються за процедурами: переговорів і поетапних переговорів при закритих закупівлях, торгів з обмеженою участю; спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель; спрощеного відбору без застосування електронної системи закупівель [14, 15].

Процедура державних оборонних закупівель складна й неоднозначна, тому що предмет закупівлі охоплює безліч потреб: в простих товарах (канцелярське приладдя тощо) до розроблення науково-дослідних проєктів і зведення різних будівельних об'єктів, виготовлення озброєння і техніки – так і сама організація її проведення. Залежно від специфіки закупівель і конкретної ситуації розрізняють 12 ризиків (за можливістю виникнення корупції) і в умовах обмеженої прозорості процесів закупівель украй важко виявляти правопорушення на ранніх стадіях. Варто зазначити, що в нашій державі розширюється практика застосування публічних закупівель у сфері оборони для укладання договорів з компаніями приватного секторай іноземної юрисдикції. Це зумовлено потребою найповнішого і найефективнішого задоволення потреб сфери оборони в послугах, роботах, обладнанні, паливно-мастильних матеріалах, речовому майні, спорядженні й одязі в умовах відсутності /нечисельності інституційних одиниць державного сектора й динамічним розвитком інституцій інших форм власності на ринку робіт, послуг і продукції цивільного, подвійного й оборонного призначення. В умовах війни суб'єкти оборонного сектора найбільше постраждали, оскільки ставали першочерговими цілями і їх неможливо перенести, вони також обмежували свою діяльність через знищення важливої інфраструктури, зміну логістичних ланцюжків, проблеми із сировиною, матеріалами і комплектованням, а також браком персоналу. Крім того, деякі суб'єкти господарювання припинили ведення господарської діяльності, оскільки значно залежали від критичного імпорту.

Особливості здійснення оборонних закупівель визначаються здебільшого процедурними аспектами закупівель, а не зміною основних засад їх здійснення. На період дії правового режиму воєнного стану процедури реалізації оборонних закупівель визначає Постанова Кабінету Міністрів України № 1275 [17]. За її нормами державні замовники закуповують більшість товарів, робіт і послуг без застосування конкурентних процедур, визначених Законами України «Про оборонні закупівлі» та «Про публічні закупівлі», укладаючи натомість прямі договори. Винятками є деякі товари, які з 1 січня 2023 року мають закуповувати через рамкові угоди. Але зазначений функціонал в електронній системі Prozorro ще не працює.

Закон України «Про оборонні закупівлі», крім державного контракту (договору), передбачає можливість застосування договору про закупівлю, що передбачений Законом України «Про публічні закупівлі» й укладається за результатами застосування спрощених торгів або як окремих договір про закупівлю.

Для прямих договорів від 200 тисяч гривень передбачено відкладене звітування[16]. Протягом 180 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану державні замовники мають оприлюднити звіти про договори про закупівлю, укладені без використання електронної системи. Такі закупівлі не включають до річного плану. Звіти про закупівлі, що містять інформацію з обмеженим доступом, оприлюднювати не планують.

У сфері оборонних закупівель особливим видом державних контрактів є використання офсетних (компенсаційних) договорів, які мають низку ознак: особливий порядок укладення і відшкодування витрат замовника, пов'язаних із закупівлею за імпортом товарів, робіт і послуг оборонного призначення; визначені Кабінетом Міністрів України види і розміри компенсацій, що можуть надаватися за компенсаційними (офсетними) договорами в оборонну або цивільну сферу, можливість змішаної форми оплати. У разі здійснення закупівлі по імпорту продукції, робіт і послуг оборонного призначення на суму, що перевищує п'ять мільйонів євро, обов'язковою умовою такої закупівлі в іноземній юридичній особі є одержання Україною відповідних компенсацій, залежно від галузі / виробництва.

Умовно цикл державних закупівель можливо поділити на три стадії: 1) визначення потреби в певних товарах, роботах та / або послугах (визначення потреби [що, у якому обсязі та коли купувати] та планування необхідних закупівель); 2) визначення способів придбання необхідних товарів, робіт та / або послуг для забезпечення цих потреб (обрання процедури закупівлі, вибір постачальника, дотримання тендерних процедур); 3) придбання необхідних товарів, робіт та / або послуг (укладання договору), управління контрактом, перевірка якості, обсягу та своєчасності постачання предмета контракту тощо). Для врахування особливостей сучасного періоду, що характеризується надходженням військово-технічної допомоги для Збройних сил України від держав-партнерів та на виконання Закону України «Про оборонні закупівлі», існує потреба у створенні умов для взаємного визнання державного гарантування якості. З цією метою розроблена й ухвалена Концепція створення системи державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення [18]. Вона передбачає подальше вдосконалення нормативно-правової бази щодо визначення повноважень Міністерства оборони України під час виконання функцій уповноваженого органа з державного гарантування якості й оцінювання відповідності товарів, робіт і послуг оборонного призначення; перевірку спроможності національних виробників (постачальників) забезпечити виконання вимог контракту (договору); здійснення аудиту виготовлених, поставлених товарів, робіт і послуг оборонного призначення згідно з вимогами, встановленими замовниками; забезпечення гнучкого підходу щодо контролю якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення, коли обсяг та способи такого контролю залежать від рівня ризиків, пов'язаних із їх закупівлею, розробити нормативно-правові акти щодо функціонування системи державного гарантування якості в мирний час та особливий період, які гармонізовані з вимогами міжнародних стандартів ISO та стандартів НАТО серії AQAP[1].

Водночас, як слушно зазначають фахівці [7], публічні закупівлі як механізм перерозподілу бюджетних коштів повинен мати максимально прозорий порядок організації і порядок виконання укладеного договору про закупівлю, що у випадку оборонних закупівель передбачає зменшення кількості закритих закупівель, надмірної

засекреченості, збільшення конкурентних процедур узакупівлях імпортової продукції і послуг, подальше удосконалення ціноутворення, скасування обмежень прибутку, врахування інфляції та вартості життєвого циклу. Значно зменшує корупційні ризики, сприяє об'єктивності оцінювання, відбору виконавців та інформаційному забезпеченню проведення закупівель спеціальний реєстр Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України [19].

Контроль і моніторинг здійснює Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки, який розглядає звіти Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів у сфері національної безпеки й оборони, зокрема передбачених Міністерством оборони України на закупівлю, розроблення і модернізацію озброєння та військової техніки, забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів озброєння, ракет і боєприпасів Збройних Сил України. Тож Рахунковою палатою у 2021р. виявлено порушення та недоліки в 10 % закупівель від загальних обсягів вартості контрольованих заходів у сфері оборони, зокрема закупівель паливно-мастильних матеріалів, продовольчого та речового забезпечення, інженерно-технічного облаштування кордону, забезпечення діяльності органів влади, послуг з інформаційно-аналітичного забезпечення координаційної діяльності у сфері національної безпеки й оборони, розвитку і модернізації державної системи спеціального зв'язку та захисту інформації, капітального ремонту озброєння та військової техніки (табл.1).

Таблиця 1

Структура виявлених Рахунковою палатою порушень та недоліків у 2021 р.

<i>Напрями, за якими проводилися заходи аудиту і контролю</i>	<i>Сума, млрд грн</i>
Медична та соціальна сфери	103,2
Заходи у сфері адміністрування доходів державного бюджету	28,5
Інфраструктура й управління об'єктами державної власності	16,7
Судова влада, юстиція та запобігання корупції	8,2
Забезпечення діяльності державних органів та державної політики	6,0
Безпека й обороноздатність держави	5,2
Природоохоронна діяльність та запобігання надзвичайним ситуаціям, екологічна безпека	5,1
Фінансові аудити	2,7
Відносини Державного бюджету України з місцевими бюджетами та використання бюджетних коштів на соціально-економічний розвиток територій	2,6
Інші сфери	1,7
<i>Загальна сума</i>	<i>179,9</i>

Джерело: складено автором за звітом Рахункової палати за 2021 рік. Взято з: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2021/ZVIT_RP_2021.pdf

Інституційну основу сфери закупівель становлять: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України як спеціально уповноважений центральний орган у сфері публічних закупівель; Державна казначейська служба України, що здійснює перевірку річних планів закупівель державних замовників, оприлюднює інформацію про

закупівлі, достовірність відомостей в договорі про закупівлю; Антимонопольний комітет України як орган оскарження у сфері публічних закупівель; Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, Державна служба статистики України збирають інформацію про результати процедур закупівель; Рахункова палата України і Державна аудиторська служба України здійснюють перевірки та ревізії використання державних коштів. З метою підвищення прозорості закупівель і запобігання корупційній діяльності та розширення контролю над сферою безпеки й оборони пропонується проведення комплексного аудиту діяльності організацій, що брали участь в оборонних закупівлях під час воєнного стану, міжвідомчою робочою групою під контролем Ради національної безпеки і оборони України.

Для уникнення процедурних (або формальних) та змістових порушень у сфері закупівель потрібно не лише готувати спеціалістів відповідно до Професійного стандарту "Фахівець з публічних закупівель", а й постійно підвищувати кваліфікаційна явних фахівців для покращення практики закупівель, налагодження відповідних процесів в умовах діджиталізації публічних закупівель та війни, з врахуванням особливостей сфери оборонних закупівель.

Висновки

Попередній аналіз чинного законодавства дозволив визначити прогалини та запропонувати вдосконалення окремих положень законів чи напрямків подальшого розвитку у сфері законодавчого та нормативного забезпечення публічних закупівель, а саме:

- роз'яснити повноваження Кабінету Міністрів України із забезпечення захищеності від воєнних загроз замовників, що здійснюють публічні закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до Закону [9] з урахуванням змін до нього [10];
- переглянути суми порогів публічних закупівель з прив'язуванням їх до цін виробників промислової продукції та споживчих товарів і відповідним коригуванням один раз на рік;
- відповідно до національних інтересів розвитку внутрішнього ринку вимагати розширення сфер застосування норм Закону «Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» через розширення переліку товарів, що є предметом закупівлі, з підтвердженим ступенем локалізації виробництва;
- розробити підзаконні акти і проект плану заходів щодо реалізації Концепції створення системи державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення.

Подальші дослідження стосуватимуться нововведень підзаконних актів щодо практик реалізації проектів із закупівлі продукції подвійного призначення, озброєння та військової техніки для потреб української армії через Альянс НАТО, зокрема через Агенцію з підтримання та постачання.

Список використаних джерел

1. Аналіз міжнародного досвіду з організації системи державних закупівель озброєння та військової техніки / І. Ткач та ін. *Journal of Scientific Papers "Social development and Security"*. 2021. Т. 11, № 2. С. 178–197. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.2.16>
2. Paryzkyi I. General Theory of Future Law: Definitions, Innovative Potential. *Futurity Economics & Law*. 2021. № 1(3). С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.57125/FEL.2021.09.25.03>

3. Gorinov P., Mereniuk K. Military law in Ukraine: future prospects for development. *Futurity Economics&Law*. 2022.№ 2(3). P. 18–27. DOI:<https://doi.org/10.57125/FEL.2022.09.25.03>
4. The Necessity to Adapt the Public Procurement Contract to Private Law (EU Law) / O. Zaitsevetal. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2021. Vol. 24. Issue 1S.
5. Оврамець Ю.О. Поняття та сутність «публічних закупівель» в адміністративному праві України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування. Серія «Право»*. 2017. Вип. 264. С.185–194.
6. Zakharchuk A. Legal regulation in the field of farms control: forecast of future challenges. *Futurity Economics&Law*. 2022.№ 2(3). P. 4–11. DOI:<https://doi.org/10.57125/FEL.2022.09.25.01>
7. Голота О. Нормативно-правове забезпечення як підсистема організаційно-економічного механізму функціонування системи державних оборонних закупівель. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7882> DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.67](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.67)
8. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
9. Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості: Закон України № 1977-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-20#Text>
10. Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" та інших законодавчих актів України щодо здійснення оборонних та публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: Закон України № 2526-IX від 16.08.2022 р. URL: <https://document.vobu.ua/doc/14732>
11. Про затвердження Інструкції про порядок використання електронної системи закупівель у разі здійснення закупівель, вартість яких є меншою за вартість, що встановлена в особливостях здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України "Про публічні закупівлі", на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування та зупинення дії наказу ДП "ПРОЗОРРО" від 19.03.2019 року №10: Наказ ДП «Прозорро» №25 від 20.10.2022р. URL: <https://prozorro.gov.ua/prozorro-documents>
12. Thresholds for Defence Directive 2009/81/EC. URL: https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/rules-implementation/thresholds_en
13. Zaitsev O., Maslennikova T., Kravchuk V., Melnychenko R., Ladychenko V., Ovrामets Y. The Necessity To Adapt The Public Procurement Contract To Private Law (Eu Law) *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues* 2021, Vol: 24, Special Issue 1, p. 1-6.
14. Питання оборонних закупівель: Постанова Кабінету Міністрів України № 363 від 3.03.2021 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-%D0%BF#n116>
15. Про оборонні закупівлі: Закон України № 808-IX від 11.07.2020 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>
16. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України "Про публічні закупівлі": Постанова Кабінету Міністрів України № 1178 від 12.10.2022 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>
17. Про затвердження особливостей здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 1275 від 11.11.2022 р. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-osoblivostej-zdijsnennya-oboro-a1275>

18. Про схвалення Концепції створення системи державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 976-р від 1.11.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2022-%D1%80#Text>
19. Про затвердження Порядку створення, функціонування та ведення електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів), внесення до нього суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України № 233 від 17.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233-2021-%D0%BF#n10>